

Der er andre veje til frihed end Sara Omars

NADIA MANSOUR

Forfatteren Sara Omar er med sin roman *Dødevaskeren* blevet et forbillede for mange kvinder. Men det er mange andre måder at bryde med sin religion og kultur.

Nadia Mansour er leder i CultureWays og Ph.d.-studerende.

I DISSE TIDER, hvor vi hylder stærke minoritetskvinder, der gør oprør med deres bagland, ville det klæde debatten at invitere flere fortællinger.

Forfatteren, Sara Omars opfordring med at tage bladet fra munden betyder ikke, at alle minoritetskvinder har det samme at sige som hun. Sara Omar er forbillede for mange kvinder, for det, hun har gjort og gør, er stærkt.

Men det er ikke alle, der bryder med sin kultur eller religion på samme måde, og hverken Sara Omar eller jeg kan give en dækkende beskrivelse af muslimers liv og hverdag. Hun brød på sin måde, og jeg brød på min måde i 2002, hvor jeg flyttede fra Vollsmose som 18 årig.

Både som forsker, som foredragsholder og som kvinde fra et insidermiljø i Vollsmose, bliver jeg nødt til at byde ind med nuancerede perspektiver på minoritetskvinders erfaringer og liv.

Som forsker beskæftiger jeg mig med repræsentationer af minoritetsfortællinger i litteraturen. Som foredragsholder fortæller jeg primært om mine samtaler med kvinder, der er i et krydskulturelt pres, og her deler jeg også et autentisk insidert perspektiv fra min egen opvækst i Vollsmose og mit brud med social kontrol.

Uanset hvilken kasket jeg tager på, finder jeg det uhyre vigtigt at åbne for flere fortællinger og erfaringer om, hvad det vil sige at insistere på sin frihed som mi-

KULTURKLØFT. Det er for let og forsimpelt at sige, at det altid skyldes islam og undertrykkelse når muslimske kvinder bryder med deres ophav. Foto: Mads Nissen

noritetskvinde fra et religiøst miljø, for der findes ikke én vej eller én fortælling, men et hav af veje og fortællinger.

Det er som sådan ikke unikt for minoritetskvinder at gøre oprør med sine foræl-

dre. Det er heller ikke unikt at stå i et krydsfelt mellem kulturer, man skal navigere i.

Lige nu sluger vi råt de generaliserende fortællinger i medierne om kvinder,

der bryder med deres kultur, og faren er, at vi forfalder til de nemme og simple konklusioner: Når en kvinde bryder, er det fordi, islam er forældet og kvindeundertrykkende, og vi har hermed brug for en reformation. Det er nemt at kigge på andres verdener og finde alle fejlene.

Det er ikke alle, der bryder med sin kultur eller religion på samme måde

Men denne invitation til en følg mig attitude, for jeg har brudt, er en farlig vej at gå, og i min optik er den lige så indsnævrende, som det jeg brød fra i 2002. Jeg ER GODT KLAR over, at det muligvis er nemmere at forholde sig til, hvis jeg nu skrev, at islam partout er undertrykkende for kvinder, og at det var årsagen til, at jeg valgte dele af religionen og kulturen fra i 2002. Ligesom det muligvis vil være nemmere at forholde sig til, hvis jeg skrev, at jeg valgte disse fra, fordi jeg fandt en dansk mand, som ikke blev accepteret i min familie, eller fordi jeg blev udsat for misbrug i hjemmet.

Det ville være nogle genkendelige narativer, vi er vant til at høre om i medierne og er vant til at tage afstand fra for at støtte dagens kvindekamp blandt etniske minoriteter.

Men sådan forholdt det sig ikke med

mig. Jeg flyttede ikke, fordi jeg mente, at islam var mere undertrykkende end andre religioner kunne være.

Jeg flyttede ikke på grund af en dansk mand, og jeg ville være sammen med. Jeg flyttede af den simple årsag, at jeg ville noget andet end mine forældre, min nabo, min søster, min veninde og mange andre, jeg kendte. Jeg ville væk fra den strenge sociale kontrol.

Jeg ville leve uden andres forventninger til en forudbestemt livsvej, jeg skulle følge. Og jeg købte ikke ideen om, at jeg skulle leve for at bringe min familie ære, tiltrække pæne bejlere og sørge for god omtale ved at være en pæn muslimsk pige, der skulle holde rygtet rent. Til gengæld er der én ting, som jeg altid har troet på i min livsvej: at kærligheden og tilgivelsen er en stærk størrelse. Jeg tror fortsat på, at kærligheden er større end stringente religiøse regler og æreskodekser.

PÅ SAMME MÅDE som Sara Omar og jeg er forskellige og flyttede på forskellige tidspunkter i vores liv og med forskellige begrundelser, er der mange andre fortællinger derude, der viser kompleksiteten i religiøse minoritetsmiljøer.

Nogle af de kvinder, jeg taler med, er dybt religiøse, men har forelsket sig i en ikke muslimsk mand. Andre ønsker at bryde ud af en social kontrol, men fortsat leve i religiøse eller kulturelle fællesskaber med familien.

Der er andre veje til frihed end Sara Omars

Andre igen lever et dobbeltliv, hvor de er udsat for overvågning fra det lokale miljø, og derfor har de to parralle liv, som ikke krydser. Enhver af disse kvinder har en familiebaggrund og en historie, som er unik, og man kan ikke give dem en færdig opskrift på, hvordan de kommer videre i deres liv.

Jeg kan dog pege på én bekymring, som går igen hos disse kvinder, og som jeg deler med dem: At familien slår hånden af én.

De er bange for at vise, hvem de er, og hvad de vil, fordi de kan risikere at miste kontakten til en trykthed, et samvær og en kærlighed, som de føler, at de har brug for videre i deres liv. For nogle af dem gælder det også, at de er bange for at rids familiens rygter. Skyld og skam er faktisk en anden ting, som jeg mener, man generelt kan sige kendetegner disse kvinder.

Ikke at de nødvendigvis føler sig skyldige eller skamfulde, men det er disse følelser, som familien forsøger at vække hos dem.

Denne bekymring for at miste sin families støtte og kærlighed og alle de komplekse følelsesmæssige påvirkninger og udsving man kan have, fordi man føler sig ansvarlig for familiens ry og ære, har en vis indvirkning på den eller de veje, man vælger. Og uanset hvilken vej, så er der både fordele og ulemper. Det gælder også min vej.

FØRST OG FREMMEST er det vigtigt at po-
intere, at der ikke er nogen nem vej til fri-
gørelse.

Men der er veje, der er hurtigere end
andre. Det ville muligvis have været en

**Det er nemt at
kigge på andres
verdener og
finde alle
fejlene**

vredt på miljøet og stille en skarp kritik
imod kulturen dengang og i dag.

Men den hurtige vej er bare ikke min
stil. For jeg har ikke brudt for at vende
mig imod andres livsvalg. Ligeledes har
jeg faktisk ikke noget imod, at nogen le-
ver i patriarkalske eller andre for mig
fjerne mønstre, såfremt kvinder og
mænd selv vælger det.

Jeg skal ikke dømme andre mennesker
for deres valg, men de skal heller ikke
dømme mig for mine. Og det er denne
langsommelige og seje vej, som jeg valgte
som 18 årig i 2002, og som jeg insisterer
på at vælge i dag.

Hver gang min familie smed mig ud,
fordi jeg var blevet for dansk, som de og
andre i lokalsamfundet sagde, vendte jeg
den anden kind til og troede på kærlighe-
den og de gode intentioner i deres dom-
me.

Naivt? Måske.

Har det virket?

Ja, til en vis grad, men ikke uden om-
kostninger. For når ens forældre slår hånden
af én, kræver det en enorm styrke at
insistere på et forhold.

Hver gang de sagde, at jeg ikke var de-
res datter, svarede jeg: Vi ses og besøgte
dem igen efter en rum tid. Jeg viste dem,
at jeg ikke valgte dem fra, men valgte et

hurtigere vej, hvis
jeg i sin tid brugte
min frigørelses-
kamp og alt det,
jeg har været udsat
for i et indsnevret
muslimsk ghetto-
miljø med skyld,
udstødning og
skam til at kigge

andet liv til. Jeg viste dem, at jeg ikke havde
noget imod, at de levede, som de ville,
men at de skulle finde sig i mit liv og mi-
ne valg. Der er ingen tvivl om, at strategi-
en med at tilgive og vende den anden
kind til har sine fordele og sine ulemper.

Fordelen er, at jeg bevarede et forhold
til min familie og den kultur, jeg kommer
fra.

Fordelen er, at mine børn har et for-
hold til min familie, har lært lidt arabisk
og har fået indblik i de dele af kulturen,
som jeg elsker højt.

Fordelen er, at jeg kan se, hvordan mi-
ne forældre er stolte af mig, selvom det
også har været hårdt og sorgfuldt under-
vejs. I dag kan jeg mærke deres glæde, og
jeg kan i grunden også se tingene fra de-
res perspektiv.

Et perspektiv som ofte er glemt i den
offentlige debat. I grunden forstår jeg mi-
ne forældre ret godt, og netop derfor har
jeg styrken til at insistere på kærligheden
og den lange vej. Jeg kan godt sætte mig
ind i, at det er svært, når ens barn vælger
noget helt andet, end det man forstillede
sig.

Jeg kan godt sætte mig ind i, at de øn-
sker det bedste for mig og rådgiver mig
efter, hvad de tror er godt, værdifuldt og
moralisk rigtigt. Mine forældre har berig-
et mit liv, vist mig andre veje, rejst rundt
i verden og vist, hvordan mennesker le-
ver meget forskelligt, også selvom de ta-
ler samme sprog eller har samme reli-
gion.

Denne rigidom af sprog, kulturelle og
religiøse praksisser har jeg videregivet til
mine børn.

Hvorfor valgte jeg så en anden vej end
andre kvinder fra i mit miljø. Jeg er ikke

**Jeg flyttede
ikke, fordi jeg
mente, at islam
var mere
undertrykkende
end andre
religioner
kunne være**

Allerede som 9 årig undrede jeg mig
over, hvorfor mænd måtte mere end
kvinder. Hvorfor må mænd gifte sig med
ikke muslimske kvinder, når det omvendte
scenarie er forbudt? Det var en 9 årig
piges refleksioner over forskellen på
mænd og kvinder, som drev min nysgeri-
ghed frem.

En dag spurgte jeg min far: Hvis alle
mænd får lov at gå i byen, og alle kvinder
skal blive hjemme, bliver de så ikke alle
homoseksuelle.

Jeg forstod ikke den logik, og jeg for-
stod den stadig ikke.

På samme måde forstod jeg som teen-
ager ikke logikken bag, at kvinder skulle
gå med slør for ikke at friste mænd, når
nu der var så mange fristende mænd på
gaderne!

Jeg besluttede ret tidligt i mit liv, at jeg
ikke behøvede at forstå det, men blot ac-
ceptere at andre tror på det. Det er deres
valg, og i virkeligheden er der mange
ting i samfundet, som jeg ikke forstår.

Tilbage i 2002 som 18 årig i et kollegie-
værelse i Odense ville det have været
nemt at vende min vrede, min ensomhed

selv helt sikker,
men jeg kan pege
på nogle ting, som
jeg undrede mig
over allerede som
ganske lille.

JEG VOKSEDE OP I
et miljø, hvor det
blev forventet af
mig, at jeg blev bo-
ende hjemme, ind-
til jeg blev mus-
limsk gift.

Eller mod min daværende socialrådgiv-
er der i 2002 ikke ville hjælpe mig med
at flytte hjemmefra, fordi hun mente, at
mine forældre var søde nok, og fordi hun
selv var en muslimsk minoritetskvinde,
der et eller andet sted mente, at jeg var på
afveje.

Jeg kunne også have takket ja til jour-
nalister, der mente, at nydanskere havde
brug for en stærk rollemodel på god inte-
gration og derfor ville bruge min stem-
me.

Og det var indimellem meget, meget
fristende. For jeg var skuffet, vred, bange
og enormt ensom. Der var da også nogle
episoder, der fristede mere end andre. Fx
når mine forældre skiftevis tog imod
mig, fordi de savnede mig og skiftevis
smed mig ud, fordi jeg ikke lystrede, så
havde jeg bestemt også lyst til at trække
vredeskortet.

MEN JEG HAVDE en strategi, og den fast-
holdt jeg, og den fastholder jeg stadig. I
disse bekendelsens tider fristes man til at
udstille synderne og indrømme sine egne,
men i dag er jeg endda mere glad for,
at jeg ikke anklagede eller anklager mine
forældre.

Jeg er særligt glad for, at jeg ikke lod
mig friste og meldte mig på banen som
målestok for en velintegreret flygtninge-
kvinde, da jeg flyttede hjemmefra som 18
årig.

For min vej var god for mig, og i min

rådgivning af kvinder er mit vigtigste
budskab til dem, at de skal vælge deres
egne veje og have hjertet med.

For det er kun dem, der kan og skal stå
til ansvar for de valg, de træffer i deres liv.
Her er samtalen et vigtigt rum, hvor din
og min rolle er et lytte høje til det en-
kelte individ i stedet for at generalisere
minoritetskvinders erfaringer og veje ud
af eller ind i nye livsformer.

Enhver fortælling er unik, og selvom
der er nogle genkendelige elementer hos
visse grupper i samfundet, er det vigtigt
at lytte og spejle den enkelte kvindes ud-
vikling.

For det er dem, der skal leve med valg-
ene og konsekvenserne af disse. Både for-
ældre, familiemedlemmer og voksne om-
kring unge såvel som modne voksne
kvinder skal have mod til at samtale. Vi
skal lytte til både de unge piger og de
voksne kvinder.

Vi skal kigge på muligheder i stedet for
begrænsninger, og vi skal gå ind i den
smertefulde samtale om frygten for at
miste sin familie.

Disse kvinder skal styrkes og hjælpes,
men ikke nødvendigvis på samme måde.
Jeg valgte at følge mit hjerte og vise mine
forældre, at jeg ville dem.

Jeg valgte at bryde med bestemte kul-
turelle og religiøse praksisser uden at
fremhæve mine valg som bedre end na-
boens, søsterens eller venindens.

Disse valg er fortsat min vej. Og der fin-
des en anden, en tredje, en fjerde og man-
ge flere veje. De behøver ikke medføre et
definitivt brud med familie, forældre el-
ler ens kultur eller religion.

NADIA MANSOUR